

A citoyen

Évről évre eltűnődöm azon, hogy milyen rugók mozgatják a Nemzetközi Irodalmi Kánon főépítészeit, akik kijelölik az irodalmi Nobel-díj várományosait, majd kiválasztják a sok alkalmas jelölt közül a legalkalmasabbat. De bárhogy töröm a fejem, nem lelek olyan törvényszerűséget, amelynek szálára felfűzhetném a kiválasztottakat. Olykor egy-egy döntés mögött politikai vagy geopolitikai indokok gyaníthatók, máskor valamely személy vagy mű parancsoló erejű feltűnődöklése, megint máskor egy évforduló, vagy divat, vagy célratörő lobbizás. Bizonyos szerzők vitathatatlan zsenialitásuk ellenére is eleve ki vannak zárva a boldog díjazottak köréből, mert életmódjuk vagy nézeteik radikálisan eltérnek a polgári normáktól.

Idén olyasvalakit díjaztak, aki egész élete során hű maradt egy nagyon nem divatos magatartáshoz: a citoyenséghez. Günter Grass – mint író és polgár – sohasem volt hajlandó arra, hogy szakmáját betagolja az egyetemleges társadalmi munkamegosztásba. Az emberiségért érez felelősséget, alább nem adja.

Szocialista vonzalmait a párthűség követelményei elé helyezte: mihelyt úgy érezte, hogy a Német Szociáldemokrata

Párt, amelyhez fiatalon csatlakozott a meggyőződés erejével, felfüggeszti szociális érzékenységét, kilépett ebből a pártból. A német egység újraszületésének eufóriájában fel mert szólalni az ország nyugati felének pökhendisége, mohósága és gyarmatosító buzgalma ellen, magára vonva az egész hatalmi elit haragját. Gyűlöli a Németországban reneszánszát élő idegengyűlöletet, a bevándoroltak és menekültek sorsát megkeserítő törvénykezést. Van alapítványa a romák számára, és különféle módokon segíti a társadalom minden rendű és rangú nyomorultjait. Egész életét meghatározta gdanski születése és a hitleráj élménye. Egy korai versének végén így összegezi tudatának geneziséjét:

*Kereszttség, oltás, bérmálás, suli.
Bombarepesszel játszadoztam.
És így nőttem fel végül a
Szentlélek s Hitler képe közt.
Fülemben még hajószirének,
Félmondatok, szél-ellen-ordítások,
pár ép harang és torkolattűz
és Balti-tenger: Blubb, piff, psss...*

Eörsi István